

A GUHLE.

GUHLE bajbavivő rossz szellemet jelent az araboknál. A történet azonban nem ezzel a guhlével, hanem a boldogság magyarázásával kezdődött. Arab házigazdám, amolyan datolyakirályféle úr, melyből akad néhány Algírban és Tuniszban, nagyon elgondolkozott hatvanadik születésnapján, az ünnepi asztal mellett :

— Azt mondják a régi arab bölcsök, hogy három dolgot nem lehet fel az ember sehol sem a világon ; ezek : a hűség, a guhle és az angka. Boldogság tehát van, bár ritka vele az emberek találkozása. Vagy csak mese volna az egész?

— A boldogság nem mese — bölintott rá egy másik arab, gazdámnak, El Nazdinak barátja, — csupán egy baj van vele : mindig akkor vesszük észre, mikor már elmúlt. Gyermekkorom boldogságáról csak most, mint férfi tudok. Fériboldogságomat mint aggastyán fogom meglátni. Aggkoromban pedig nem lesz boldogságom.

El Nazdi eltűnődve nézett ránk erre a beszédre.

— Az évek haladtával mind kevesebb új éri az embert, pedig boldogságot az új dolgok, a meglepetések hoznak. Elöttem már csak egy meglepetés van még : amit a halál fog hozni. Talán ez a legnagyobb boldogság, azért is borzadozunk tőle. Nem gondolja?

— Furcsa, hogy az emberek hite szerint a guhle is ebbe a legnagyobb boldogságba visz, gazdám ! — feleltem évődve.

— Mondtam az előbb, hogy guhle, angka és hűség nincs. Ez a három dolog megtalálhatatlan e világon.

Az anγκáról megtudtam további beszélgetésünkben, hogy az a legendás rokmadár arab nevét teszi. A guhléről, hogy különböző meszterkedéseivel mocsarakba csalja az embert. A hűségről európai tapasztalataim nyújtottak adatot bőven. Hallgattam az arabok vitatkozásában. Közmondások bölcsesége ellen nehéz hadakozni. Angka például volt a világon, Madagaszkárban élt. És hogy őszinte legyek, életem sodrán az irántam való női hűséggel sokkal több bajom volt, mint a hűtlenséggel. Hűtlen inkább csak a férfi tud lenni, ezért azonban a nők dolga bánkódni, nem kemény arab férfiaké.

Tiszta sor : elaggulnak a közmondások is minden népnél. Újakra volna szükség, korszerűbbekre.

Másnap vadászni vitt bennünket El Nazdi. Őt pompás kocsin mentünk, márkás francia gép volt valamennyi. A datolyakirály vadaskertetet tartott.

Jól indult a mulatság, egyszer azonban sötétedni kezdett az ég, rövid zápor kerekedett. A záport fojtó, lassú szél követte, mely sárga port hordott és teleszórt vele mindent. Csak ketten voltunk akkor El Nazdival, a többieket szétszórta a szél más irányba.

Sokáig ültünk egyhelyben. Gazdám ezt mondta legjobbnak.

— A szél átvonul felettünk és ha kitisztul, ismert helyen vagyunk. Míg ha bolyonganánk a porködbben, Isten tudja hová vetődhetünk!

Ültünk, vártunk. Vastagon belepett bennünket közben a por. Nyálunk elapadt, nyeldeklőnk égett, tüdők tűzelt. Még kitűnő karkötőórám sem bírta a szüntelen port, négyórás hősi harc után megállt.

— Megfulladunk — mormogta El Nazdi egyszer, mikor felrázta magát elaléltóságából —, menjünk! Az iránytű talán eligazít!

Északnyugatnak indultunk. Vadak feküdtek, támolyogtak útunkban; nem törődtek velük, azok sem hederítettek ránk, nagyobb hatalom vadászott mindannyiunkra.

Iránytűnk üvege csakhamar betört a sok esésben és bukdácsolásban. A tű kihullott, nem tudtuk többé, hol van észak, hol kelet; csak mennünk kellett egyre, úzott a por, hajtott a fulladástól való rettegésünk.

Éreztük, hogy jön az este. Enyhülést vártunk tőle, a szél elállását. Teljesületlen reménységnek bizonyult ez a várakozás, csak a por lett valamivel sötétebb. Belebuktunk egy sekély gödörbe és ott is maradtunk. Nem bántam már semmit, elaludtam.

Amikor felrázott álmomból El Nazdi, alig tátogtam a kintől. A por most kékessárgának látszott; gazdám örvendezve kiáltotta fülembe:

— Vékonyul a porréteg, a holdsütés átver rajta!

Körülnéztem.

— A hold! — kiáltottam én is és egy fénylő kerek pontra mutatattam.

El Nazdi tekintete odameredt.

— A guhle! — szakadt fel belőle a rémület. — Végünk van, a guhle!

— Guhle nincs, gazdám! Magad mondtad, hogy nincs! — motyogtam, de hátamon azért nekem is végigfutott a rémület. Félálomban gondoltam a kétharmadrészben csődöt mondott közmondásra: íme, guhle is van és most visz bennünket a halálba...

De aztán megembereltem magam. Nyugodt természettudományos gondolkodásom felülkerekedett az első pillanat rémületén; nézzünk szembe a guhléval, ki ez, mi ez?

A guhle, azaz a fénylő, kerek titokzatosság ment előttünk, mintha igazán vezetne. Nem akarva is mentünk utána, könnyebb volt a járásunk most és mintha a gyilkos port szintén jobban elbírtuk volna. A guhle, úgy látszik, a ködporban is jól tudta az utat, könnyű és kellemes terepet adott agyonfáradt lábunk alá.

El Nazdi arcán egy-egy világosabb pillanatban jól láthattam elveszettségünket. Komoran jött szegény, sokat dolgozott tüdeje akadózó-fujó ritmussal zihált, mint valami kihagyós mótör.

— Belelőjtek? — kérdeztem, mikor megfogta egyszer a szívét.

— Mibe?

— A guhléba!

Reszketve csillapított:

— Nem!... Úgy se találnád el... És ha éri is a golyó, csak nevetne rajta...

— Így meg megyünk utána, pedig talán vesztünkbe vezet!

— Ez van megírva számunkra.

— Ugyan! Ostobaság, amit beszélsz. Mindjárt végéjárom az egész guhlehistoriának...

— Mit akarsz? Lásd be, hogy nem bírsz vele! Ha bántani próbálsz, eltűnik és ezer más alakban jön elénk, melyekről nem is sejtjük, hogy ő az.

Felelet helyett rálöttem a fénylő rejtelemre.

Nem változott semmi. A guhle meg sem billent az érthetetlen félhomályban; puskám különös viselkedése inkább engem ijesztett meg, bizonyosan tele volt a csőjárat beleszállt homokkal, erre nem gondoltam. Jó, hogy nem vetődött szét a kezemben. Megfogadtam, hogy nem lövök rá többet.

Amíg loholtunk tovább a guhle nyomában, temérdek lehetőséget felvettem magamban e titokzatos jelenségről; elfogadható magyarázatot azonban nem tudtam találni. Mi lehet, honnan jött éppen a mi legnagyobb bajunkban, miért és hova vezet? A halál már eszembe sem jutott. Ha ez a guhle célja, ám legyen; mielőtt azonban elpusztulnék, szeretnék közelébe férni, megfogni, földi érzékeléssel tapasztalatokat szerezni róla.

Egyre gyorsabb iramot parancsolt elhagyhatatlan vezetőnk. A por sűrűbbnek és tüzesebbnek érzett itt, mint egész gyötrelmes útunk közben; vágtyuk mindketten a mocsár hűsét, melybe a guhle a hitetlenné vált néphit szerint vezet bennünket; inkább vízbe fúljunk, semmint a tüzes porba, mely már a szemhéjunk alatt is ott volt és vérünkkel keringett az ereinkben, halálra iszaposítva bennünk mindent.

A guhle megtorpant most. Össze-visszalibbengetett, majd visszafelé jött hozzánk, derékszögben balra fordult és lassúbb repülésben megindult, felénk himbálódzva egyszer-kétszer, mintha azt mondta volna: most már egyenesben vagyunk!

El Nazdi a halál vizét törölgette homlokáról. Átöleltem:

— Itt, vagy a mocsárban, gazdám? Hol haljunk meg?

Hosszasan rám tekintett:

— Hát csak hatvan esztendőt mért ki nekem Allah?! Kevés. De neked még kevesebb jutott, szegény!

— A guhle megy már. Erre felelj: itt, vagy a guhle mocsárában legyen-e végünk?

— Vízet még... — súgta az arab — vizet még egyszer...

Balkéznek eredtünk. A guhle nyugodtan, szinte türelmesen haladt

előttünk; tudta, hogy nem merünk elpártolni tőle. Vízet még, vizet még egyszer ez életben, ezt verte a szívem; még áldottam is a guhlét, hogy megvált a kínoztól, meghűsíti az utolsó perceimet. A mocsár bizonyossága felől nem kételkedtem egy pillanatig sem, csak oda vezethet.

El Nazdi alig vánszorgott már. Biztató szavakat nyögdecselem neki, belekaroltam és húztam megmaradt erőmmel.

— Nem megyek el a vízig — súgta. — Minek? . . . Mindegy már . . . Mindegy . . .

— Szedd össze magad! Talán még megmenekülünk . . .

— Ezt magad sem hiszed. Ne áltassuk egymást, ne hazudjunk magunknak!

— Talánt mondtam, nem bizonyosat.

— A guhlénél nincsen talán. Nem látod, eljött megbüntetni, mert hetykén tagadtam, hogy van?!

— Immár tudod a lételét. Gondolj arra, hogy csak meg akart leckéztetni!

Nem felelt rá. Szeme kifényesedett, mint a halálbamenőké; lélek nélkül, reflexszerűen botorkált, ahogy a levágottfejű csibe olykor. Vagy száz lépés után lezuhant a földre. Nyakamba akasztva puskámat, karommal belekulcsolódtam a hónaljába és fejét hátamra fektetve, húztam testét tovább.

* * *

Felüvöltöttem az örömtől, amikor tocsogást éreztem talpam alatt. Lefektettem El Nazdit, vizes kezemet szívére téve, a guhlét néztem, mely ment rendületlenül tovább. Tüdőm könnyebben lélekzett. Az előbb még haraptam a levegő porát, most alig éreztem. A hold erőre kapott.

Valami vad indulat fogott el: nem engedhetem a guhlét megszökni. Tudni akarok mindent, ha az életembe kerül is. El Nazdit ott-hagyva, rohantam bele a mocsárba. Körülöttem fröcskölt az annyira áhított víz, nem törődtem vele. És amikor már mellemig ért a mocsár vize, gonosz háládatlansággal, fogadalmam és robbanástól való félelmem ellenére rácéloztam a holdfényben ragyogó guhléra. Nem volt mellettem El Nazdi visszatartó keze.

A guhle megingott, golyóm talált. Pár libbenés után eltűnt ez a rejtelmes valami, mely kivezetett a halálból. Mikor nem libegett többé előttem, reszketni kezdtem a szégyentől:

— Ez aljasság volt! Guhle van, de hűség és hála igazán nincs!

Nem resteltem bevallani, zokogtam. Sirattam a guhlét és megölt jobb magamat. Gyilkoltam, holott áldanom és köszönnöm kellett volna.

Könnyem ráhullott még El Nazdi arcára is, kihez visszatértem. A tocsogó vize átnedvesítette közben, megöntöztem felülről is testét. Csakhamar megnyílt a szeme és keze belevájódott a karomba:

— Élünk? Hol a guhle?

Elbeszéltem neki a történeteket. Sírtam közben. Elgondolkozva mondta :

— Nem ölhetted meg, mert a guhle szellem. Ölő szándékodra csak más alakot öltött. Lehet, hogy ember már, talán csillag, paripa, kő vagy fűszál... Ki tudná megmondani? Szándékát és bosszúját nem kerülhetjük el semilyen védekezéssel.

A levegő teljesen kitisztult. A szárazabbra mentünk aludni, vacogtunk reggelig a hidegülő éjszakában és töprengtünk az események különösségén.

Reggel elindultunk a mocsár partja mentén; csakhamar talákoztunk egy sást vágó arab öregasszonnyal, aki útbaigazított.

* * *

Másnap európai soffőrrel meg két európai barátommal újra kijöttem a guhle tetemét keresni. Arab barátaim sehogy sem engedtek, El Nazdi egyenesen le akart fogatni, hogy vesztembe ne mehessek. Tegnap jó volt a guhle, de ma megbosszul.

Faltbootjainkkal ráereszkedtünk a vízre. Egy zombékon nagy sokára megtaláltuk a jó guhlét, szegényt. Könnyű volt most felismerni életében betöltött hivatását: a francia légügyi és időjárás-intézet által feleresztett héliumgömb ezüstburka feküdt előttünk, különböző rá szerelt műszerekkel.

Emberkézalkotta holt tárgy volt ma. De tegnap élt. Jobban, erősebben, mint én vagy El Nazdi. Tegnap guhle volt, eszes és segítő, okos, magabízó szellem, aki lenyúlt két halállal küzdő emberért.

Egyikünk sem merte állítani, hogy lelkesnek látszó léleknélküli dolgok véletlen találkozása csak az egész.

Szerettem volna megköszönni mindent. El Nazdi szavai jutottak eszembe: lehet, hogy ember most, de talán csillag, paripa, kő vagy fűszál... ki tudná megmondani ezt?

Belesóhajtottam az égbe. Éreztem, hogy jó guhlénk küldője hallja köszönő sóhajomat.

Kilián Zoltán.

EGYEDÜL.

*Tudod mi az: egyedül lenni,
Négy fal közt, árva lámpa mellett,
Mikor eljön a halott hozzád,
Kire egykor szavad emelked?*

*Kit megvéreztél, meggyötörtél,
Kinek sebe tán most is fáj még...
Tudod, mi az: egyedül lenni,
Mikor eljön hozzád az árnyék?*

*... Csak öleld, öleld a bús árnyat,
S enyhüljön rázó zokogásod,
A halott jó, csak akkor vádol,
Amikor már rég megbocsátott.*

Falu Tamás.